

Vissza az égbe Filip Tamás:
Tejút nappal,
 Magyar Napló
 Kiadó, 2017.

A *Tejút nappal* Filip Tamás tizedik verseskötete. Benne a költőtől megszokott gondolati gazdagság, a virtuóz nyelvjátékok, a mindig újszerű, perspektivikus ábrázolás erős szövetű versnyelvet alkot. Az ezt megelőző kötet, a 2015-ös *Album*, amely Filip Tamás válogatott versei mellett új opuszokat is tartalmaz, a folyton lezárni akarás attitűdjével egyfajta stációt jelentett, ami minden bizonnyal valaminek a hátrahagyását is magában foglalja. A *Tejút nappal* egy megerősödött, elszánt, határozott Filip Tamást hozott, akinek lírája megkerülhetetlen a kortárs költészetben.

A kötet anyagát áthatja egy interszjektív tudat (nevezhetnénk „Személynek” is), aki sokszorozódik, szublimál, átalakul, átjár, ám minden esetben viszi magával saját érzetminőségeit, belső tapasztalatait. Ez a „Személy” mélyebb és általánosabb az „Én”-nél, amely pusztán eszköz. Egyszer a másik is én vagyok, másszor magam is idegen vagyok. A Személy a mag, aki a létezésből ki-be járka – hol ezt, hol azt beteljesíteni. „Az egy, aki voltam, váratlan / szóródik szét, mint kiszakadt zacskóból a kristálycukor” (*Az egy*); „Megrándul egy ideg, mint a póráz – / mindkét végén én vagyok” (*Míg túljutunk*); „...érezem, hogy valaki / imádkozik bennem, enyém a / hangja...” (*Tánc, lépések*). Gyakran jelenik meg az emlékezet létünk zálogaként, amely az időnél sokkal biztosabb tájékozódási pontot ad. A kollektív emlékezet azonban a történelemre nem kronologikusan emlékezik, inkább az események mögötti vagy közötti valóságokat ragadja meg. A köztesség egyébként is hangsúlyos gondolati ívet rajzol a *Tejút nappal* versanyagába, ami a szent és a profán állandóan lüktető dinamikájában érhető tetten. Mindvégig megvan az érzésünk, hogy e két létállapot feszültséggel teli szűk határmezsgyéjén mozgunk, és a szikra időnként „áthúz”, mintegy összekötve az elválasztott világokat. „Hagyjatok aludni inkább, / hadd nézzem / csukott szemmel, ahogy az / eget tartó oszlopok lassan / visszasüllyednek a földbe” (*Ezen a feledésre ítélt tájon*).

Az idő és a tér azért nem adhat biztos pillért Filip Tamás verseinek, mert rendre olyan formában tárul fel, amely felrúgja a téridőről alkotott fogalmaink logikáját. Már ahogy azt a kozmikus léptékű kötet cím is sejteti, számolnunk kell a fekete lyukak eseményhorizontjai közelében megváltozó fizikai törvényekkel.

Az intertextus mindvégig jelen van, megidézve alkotó elméket (Nagy Lászlótól József Attilán át Muszorgszkijig), legtöbbször olyan zseniális nyelvi játékkal újraalkotott áltoposz formájában, amely Achilles sarkát megragadva kifordítja magából az eredetit. Például: „Élj kopár hegyen”; „Létem ha végleg elvegyül”; „Halált hozó műterem”; „kiderítenek úgyis”. A szójátékok említése nélkül amúgy sem lehetséges írni Filip Tamás költészetéről. Az a kristálytiszta költészet, amit esetében ez jelent, véletlenül sem sorolható a humor valamely alfajába. Újragondolásaival időnként elragadóan szép szóképeket kapunk. Ilyen az *Egyszavú*, ami egy betű hiányával olyan lényt teremt, akinek természetes tisztasága az unikornis méltóságával mérhető. Ilyen az „utolsó csend a pohárban” a Szent Erőnek címzett emléversben. Ilyen a legsötétebb időket esszenciális tömörséggel idéző „tarkótiszt”, vagy amikor az Istent kereső ember kétségbeesésével felkiált: „Hol vagy, erős vár, akit ismerünk?”

A *Tejút nappal* metsző sorai úgy sorakoznak, mint a késdobáló kései a táblán, és bizony szorongunk is, nehogy egyik-másik a húsunkba találjon. Néhol látomásos vagy álomszerű dinamikák rendezik a sorokat, amelyek csak a tudattalannal rezonáltathatók. Van ezeknek a verseknek egy olyan rétegük, amelyben akkor kerülünk közel a lényeghez, ha nem is a szöveg logikáját követjük, hanem a vers belőlünk kiváltott hatására figyelünk. A könyv végére ezek karakteres érzetté állnak össze, amely kétségkívül velünk marad. Talán a harmadik szem perspektívája ez. „Mielőtt elaludnék, azon rágódom, / vajon milyen a könny, amely / a harmadik szemből folyik? / Valami titkos elv úgy intézi, hogy / fölfelé indul, vissza az égbe. / És nincs benne só, tiszta, édes” (*Vissza az égbe*).

Türjei Zoltán

